Oponentský posudek bakalářské práce

Andrii ZARITSKYI: ***Hledání domova ve stavu permanentní dočasnosti.*** Praha: FHS UK 2025, 96 s. + přílohy; vedoucí práce: PhDr. Dana Bittnerová, Ph.D.

Andrii Zaritskyi ve své bakalářské práci propojil relevantní a aktuální akademické otázky se stejně relevantním a aktuálním sociálně-politickým tématem. Zaměřil se na to, jak občané Ukrajiny, kteří nyní v České republice pobývají v režimu dočasné ochrany (tedy, v zjednodušení, váleční uprchlíci), konceptualizují, reflektují a realizují svůj „domov", resp. své domovy. Specificky se zaměřil na aktéry, kteří v České republice obývají dočasná útočiště, jako jsou ubytovny, studentské koleje či hotely. Teoretické zázemí práce je ukotveno v kritických studiích domova a teoriích transnacionální migrace, metodologicky je práce založena na kvalitativním výzkumu primárně prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů.

Bakalářská práce je standardně členěna na teoretickou (kap. 2), metodologickou (kap. 3) a empirickou (kap. 4) část. Tyto části uvozuje kontextuální úvod (kap. 2 /sic! – chyba v číslování/), který podrobně pojednává legislativní podmínky ukrajinské imigrace do ČR po ruské invazi v únoru 2022 a jejich proměny v následujících letech. Prostřednictvím rešerše realizovaných kvantitativních šetření k tématu pak v další části této kontextuální kapitoly autor mj. umně ukazuje, jak se legislativní opatření v ČR propisovaly do změn ve struktuře imigrace.

Obdobně důkladně, jako kontextová kapitola práce, je budována její teoretická část. Autor postupně prostřednictvím různých teoretických konceptů sleduje, jak je v sociálních vědách nahlíženo na téma domova, potažmo domova v migraci. Opírá se o relevantní literaturu a buduje si kvalitní zázemí pro formulaci vlastních výzkumných otázek. Text je velmi pěkně propracován. Z oponentského hlediska ale mrzí souhrnné odkazy na zdroje – v některých pasážích této části práce jsou na hraně publikační etiky (např. s. 19, 20, ale i jinde). Rešerše teorií nabývají na zajímavosti, když se autor dostane k tématu liminality domova a teorii, která se ukáže jako dominantní pro interpretaci dat, tedy triádě pojetí domova (Brun & Fábos 2015). Ostatně tento koncept se vyjeví jako nosný právě i v empirické části práce.

Metodologická část práce je v textu pojata stejně důkladně, jako předchozí kapitoly. Zde však již čtenář začíná definitivně pochybovat, zda důklad výkladu ve výsledku bude konvenovat s vlastní prací. Autor zde mj. vyjmenovává různé postupy tvorby dat, ale výsledná práce je de facto realizována primárně prostř. rozhovorů. To není samo o sobě špatně. Mrzí jen ta nabubřelost okolo – jakkoli autor načetl řadu teorií a pohyboval se různě v terénu, reálně je výsledná práce založena primárně na polostrukturovaných rozhovorech a triádě pojetí domova.

Vlastní empirická část práce je totiž právě skrze tato východiska utvářena. Autor to neskrývá, naopak, v empirických kapitolách práce otevřeně deklaruje klíčový teoretický rámec (triáda pojetí domova: HOME/Home/home), který mu umožnil vyprávět příběh o bydlení/zabydlování/žití/rezistence aktérů v možnostech jejich současných životů v ČR. Pak ovšem nutně překvapí, jak lze ve výzkumných otázkách v kontextu celého výzkumu s daným teoretickým zázemím uvažovat o NEzabydlování a NEkonstruování domova? Empirická část práce čtenáře přesvědčí, že každý z aktérů nějak nutně zabydluje a konstruuje… Ráda bych proto toto východisko otevřela k diskuzi při obhajobě. Další otázkou k diskuzi je pak nosnost oněch tří kategorií analýzy pro hloubkový vhled do problému. Jak autor uvažoval o překryvu (viz např. s. 70)?

Přes tyto nejasnosti nemohu než konstatovat, že empirická část práce představuje hluboký vhled do problematiky domova, potažmo domova v migraci. A to nejen v migraci vynucené – téma nuceně dočasného bydlení a jeho reflexe mj. významně otvírá otázky třeba i ve vztahu k nájemnímu bydlení a možnostem, jak se ve vztahu k nájemnímu bytu na dobu určitou vztahovat jako k domovu. S tím by mohla souviset i další otázka do diskuze k obhajobě: liší se kvalitativně reflexe bydlení v hotelu / na koleji vs. v ubytovně? Intuitivně se mi jeví kvalitativní rozdíl, ale možná jej jen předjímám.

Tato otázka už nicméně směřuje k tomu, co je nezbytné vyzvednout. A tím je nepochybně zdařilý a nejednoduchý výzkum, který autor vytvořil ve vztahu k jednoznačně inovativně zacílenému záměru své práce. Ta vyniká bohatostí dat, stejně jako jejich umnou analýzou a interpretací v uvedeném teoretickému rámci (nad rámec konceptu „home“ triády se autor ovšem pouští až v závěrečných podkapitolách, kde ale pro změnu ale rezignuje resumé, jež byla obvyklá a velmi zdatná ve dvou předchozích empirických podkapitolách).

Vcelku přes uvedené nejasnosti práci hodnotím jako velmi zdařilou. Oceňuji invenci a aktuálnost výzkumného záměru, vhled do teoretického zázemí problému, nesamozřejmou a nejednoduchou práci v terénu, vybudování rozsáhlého korpusu dat, jejich analýzu a interpretaci v deklarovaném teoretickém rámci. Oceňuji kultivovaný jazyk výsledného textu. Mrzí mě ještě číslování položek bibliografie, překlepy v bibliografických údajích v textu (s. 16n.) a nedostatečná péče o grafické zpracování práce (členění kapitol).

Závěrem: bakalářskou práci doporučuji k obhajobě a navrhuji ji přes uvedené výtky hodnotit jako výbornou.

V Praze 6.září 2025 Mgr. Hedvika Novotná, Ph.D.